
Arkivsak-dok. 25/00126-2

Saksbehandler Heidi Oddrun Jordahl

Saksgang

Møtedato

Saksnr

Formannskapet

Kommunestyret

- NVE - Oppfølging av krav om vilkårsrevisjon for Istadvassdraget, Istad kraft, i Molde kommune og Gjemnes kommune, Møre og Romsdal - Uttale fra Gjemnes kommune

Kommunedirektørens innstilling:

Vi finner det positivt at NVE vurderer å åpne sak om revisjon av vilkårene for konsesjoner for Istad kraftverk. Istadvassdraget har større verdier enn det som tidligere har vært kjent, og vi finner det naturlig at konsesjonsvilkår revideres for å ivareta disse verdiene. Dette vil også være i tråd med FNs bærekraftsmål 15, som ikke bare handler om å hindre ødeleggelse av natur, men også om å restaurere skadet natur og økosystemer. Norge har også forpliktet seg til å forbedre og beskytte vannmiljøet gjennom vannforskriften. Vilårsrevisjon vil trolig også kreves for å nå det etablerte nye miljømålet godt økologisk potensial (GØP) innen 2033 i Regional vannforvaltningsplan (2022-2027) for vassdraget.

Vi støtter ut fra dette kravet om vilkårsrevisjon.

Denne saken gjelder

NVE vurderer å åpne sak om revisjon av vilkårene for konsesjoner for Istad Kraftverk og ber i den forbindelse om uttale fra Gjemnes kommune på om kommunen støtter kravet om vilkårsrevisjon.

Saksopplysninger

NVE vurderer å åpne sak om revisjon av vilkårene for konsesjoner for Istad Kraftverk som ligger i Molde kommune og Gjemnes kommune.

NVE har tidligere mottatt krav om vilkårsrevisjon for Istadvassdraget fra Rundtuva og Trollvatnet Utmarkslag i brev av 04.07-2006, og Naturvernforbundet i brev av 01.09.2021. De har også mottatt kommentarer til krav om revisjon fra Gjemnes kommune i brev av 2008, og fra Istad Kraft i brev av 18.02.2008.

Fra Gjemnes og Molde kommune ønsker nå NVE innspill på om kommunene støtter kravet om vilkårsrevisjon, og om kommunene har noe å tilføye.

NVE gjør også oppmerksom på at den oppdaterte vannforvaltningsplanen for Møre og Romsdal har aktualisert revisjon av vilkårene for konsesjon i Istadvassdraget.

Regional vannforvaltningsplan (2022-2027) har etablert nye miljømål i «Vedlegg 2 - vassførekomstar med miljømål som kan medføre krafttap» for deler av Istadvassdraget. Vilårsrevisjon for dette vassdraget har dermed høy prioritet for NVE.

De nye miljømålene gjelder for Oppdølselva øvre, Oppdølselva nedre og Skallelva øvre og midtre. Miljøtilstanden er i dag moderat økologisk potensial (MØP) eller dårlig økologisk potensial (DØP), mens miljømålet i planen er godt økologisk potensial (GØP). Fristen for oppnåelse av miljømålet er satt til 2033.

Det foreligger nytt kunnskapsgrunnlag, blant annet om elvemusling i Skallelva og anadrom fisk i Oppdølselva

NVE vil så ta stilling om det skal åpnes vilårsrevisjon i Istadvassdraget, og fatte vedtak om det skal åpnes vilårsrevisjon etter at eventuelle innspill om vilårsrevisjon er sendt Istad Kraft for uttale.

Vilkårsrevisjon vurderes for følgende konsesjoner til vassdragsregulering og kraftproduksjon i Istadvassdraget:

- Kgl.res. av 25.01.1924 – Regulering av Istadvassdraget og regulering og overføring av Skaldlielven til førstnevnte vassdrag, beliggende i Bolsøy og Øre herreder, Møre fylke
- Kgl.res. av 19.07.1946 – Tillatelse til ytterligere regulering av Trollvatn i Istadvassdraget (stadfester Arbeidsdepartementets avgjørelse av 04.06.1941)
- Kgl.res. av 27.11.1936 – 1. Tillatelse til utvidet regulering av Silsetvann, Møre og Romsdal fylde. 2. Endring av manøvreringsreglement

Kommunen gav høringsuttale om minstevassføring i Oppdølselva/Skallielva i Istadvassdraget i forbindelse med høring av regional vannforvaltningsplan for Møre og Romsdal vannregion, FS-sak 44/21. Saksutredning og vedtak følger vedlagt.

NVE skriver blant annet følgende på sine hjemmesider om vilårsrevisjoner [Vilkårsrevisjoner, innkallinger og omgjøringer - NVE](#):

«Vilkårsrevisjoner gjelder konsesjoner gitt etter vassdragsreguleringsloven som er over 30 år gamle, eller konsesjoner som har vilkår med revisjonsadgang. En vilårsrevisjon gir mulighet til å sette nye vilkår for å rette opp miljøskader og ulemper som har oppstått som følge av reguleringen.»

Og [Vilkårsrevisjoner - NVE](#)

«Når det blir gitt en tillatelse til å bygge og drifte et kraftverk eller en regulering setter vi også vilkår som begrenser hvordan vannkraftanlegget skal driftes og som forplikter regulant til å ta hensyn til allmenne interesser. Dette kalles standardvilkår, og de gir NVE og miljømyndighetene hjemmel til å kunne pålegge ulike miljøtiltak. Når konsesjonsvilkår blir revidert i dag, vil de alltid få disse standardvilkårene.

En vilkårsrevisjon gir mulighet til å rette opp skader og ulemper for allmenne interesser som har oppstått som følge av reguleringer. Endrede samfunnsforhold, økt kunnskap og endrede holdninger til natur og miljø har ført at det stadig legges større vekt på miljøhensyn. De som er berørt av eldre vannkraftreguleringer har også samlet seg erfaringer om mulige miljøskader som følge av reguleringene.

Vilkårsrevisjoner innebærer å gjøre en samfunnsmessig avveining av gevinstene ved å gjennomføre miljøforbedringer i vassdragene, mot de samfunnsmessige kostnadene knyttet til redusert fornybar og regulerbar kraftproduksjon, forsyningssikkerhet og reguleringens flomdemping. Det er bare konsesjonsvilkårene som kan tas opp til revisjon, ikke selve konsesjonen. Dette innebærer at det blant annet ikke er mulig å endre på høyeste og lavere regulerte vannstand i magasiner, eller å legge ned vannkraftanlegget.

NVE vil alltid foreslå at vilkårene moderniseres i tråd med dagens standardvilkår. Standardvilkårene gir mulighet til å pålegge regulanten miljøforbedrende tiltak uten konsekvenser for kraftproduksjonen. Gjennom en vilkårsrevisjon vurderer vi om miljøhensynet veier så tungt at det også bør innføres tiltak som reduserer kraftproduksjonen. Da kan vi anbefale endringer i manøvreringsreglementet, som for eksempel minstevannføringer og andre type vannslipp, eller restriksjoner på hvordan et kraftverk skal kjøres.»

Frist for innspill er satt til 25.02.2025. Kommunen har fått utsatt frist for å kunne politisk behandle saken til 28.05.25.

Vurdering

På den tiden da konsesjonene ble gitt omhandlet konsekvensvurderingene av slike utbygginger i liten grad naturfaglige vurdering og naturhensyn. Statusen til mange arter, naturtyper, og økosystemer har også endret seg.

Under høring av regional forvaltningsplan for Møre og Romsdal vannregion er det kommet til ny kunnskap for Istadvassdraget som har avdekket større verdier enn det som tidligere har vært kjent. Ny kunnskap om vassdraget viser at anadrom strekning i Oppdalselva/Skallelva er langt større enn det som er registrert i lakseregisteret. Historiske kilder viser også at Oppdalselva/Skallelva har større verdier enn først antatt i henhold til laksefiske. Det er rapportert fangst over 1000 kg, men ikke i løpet av de siste 20 årene. Statsforvalteren vurderer at samlet verdi av fiske i Oppdalselva, Istadelva og Silsetvatnet før reguleringen trolig har vært stor. Samlet anadrom strekning i de to elvene er på 12-18 km som tilsvarer stor verdi. Reguleringen er oppgitt å ha stor negativ påvirkning på fisket i Silsetvatnet og trolig også Oppdalselva. Det er også registrert elvemusling og ål i vassdragene, som tilsvarer stor verdi. Påvirkning av kraft på elvemusling vurderes å være middels stor. Med stor verdi for fiske og stor påvirkning fra kraft kombinert med lite krafttap ved minstevassføring, gjør det mulig at Istadvassdraget hadde blitt plassert i kategori 1.1 som tilsvarer høy prioritet for tiltak som kan medføre krafttap. Dette mener vi taler for en vilkårsrevisjon.

Med stor verdi for fiske og stor påvirkning fra kraft kombinert med lite krafttap ved minstevassføring, gjør det mulig at Istadvassdraget hadde blitt plassert i kategori 1.1 som tilsvarer høy prioritet for tiltak som kan medføre krafttap.

Før 1912 var Oppdalselva uberørt av større vassdragsutbygginger. I en beskrivelse fra denne perioden av vassdraget av advokat Jørgen Olafsen-Holm fra Beskrivelse over Opdølelva (Storelva-Skaldlielva) er det en liten foss ved gården Eidseter som ved liten vassføring kan være et absolutt vandringshinder. Laks som passerer fossen kan gå helt opp til stryket foran

Silsetvatnet, muligens også opp i Silsetvatnet om oppgang ikke var hindret før demningen til Istad kraft ble bygd. Det blir også nevnt at det forekommer omtrent like mye sjørret som laks.

Statsforvalteren oppsummerer følgende i oppdatering av kunnskapsgrunnlaget for Istadvassdraget i forbindelse med høring av regional vannforvaltningsplan:

«Elvemusling finnes bare i Skallelva som er øvre del av Oppdølsvassdraget, der påvirkning av fraføringen er størst. Nok vann er viktig for elvemusling.

Oppdølselva er storsteinete, mens Skallelva har mye mer grus og stein over lange strekninger. Det er sannsynlig at det har vært og er viktige gyteområder for laks og sjøaure her oppe.

Fraføring av vann kan ha bidratt til at færre laks og sjøaurer klarer å ta seg opp den lille fossen 6,3 km opp ved Eidseter, siden den er nevnt som et absolutt vandringshinder på liten vassføring av Olafsen-Holm (1942). Redusert overlevelse av anadrom ungfish i Skallelva på grunn av liten vannføring er sannsynlig.»

Reguleringen av Silsetvatnet har trolig hatt stor negativ påvirkning på fisket i vannet, på tross av utsett av Tunhovdørret som kompenserende tiltak.

Området rundt Silsetvatnet er i kommunens kartlegging av friluftsområder kategorisert som svært viktig. Hele utmarksområdet er svært mye brukt i friluftsliv-sammenheng både sommer og vinter av folk i aksen Kristiansund-Molde. Det er turvei rundt vannet, der blant annet Silsetvatnet rundt arrangeres årlig, og området har delvis preparerte skiløyper. Området har flere kulturminner, hyttefelt og setergreider. Silsethytta som ble bygd av Kristiansund Idrettsforening og innviet i 1911 ligger i dette området. Området er også et viktig beiteområde for husdyr. Bruken av området vil trolig øke med nytt regionssykehus ved Hjelset.

Reguleringshøyden er relativ stor i vannet (17m?), og kommunen har tidvis fått bekymringsmeldinger fra publikum om denne ved lav vannstand. Reguleringshøyden vil påvirke landskap og friluftsliv. Jfr. informasjonen på NVEs hjemmesider om vilkårsrevisjoner er ikke reguleringshøyde noe som er mulig å endre i en vilkårsrevisjon.

Kunnskapen om substrat i Skallelva med egnet grus og sand som gyte- og oppvekstområde for laks og ørret anser vi som viktig i forhold til behov for minstevassføring i elva for å styrke overlevelsen av anadrome arter. Det samme i forhold til elvemusling som er avhengig av nok vann, og som er avhengig av laks eller ørret i sin livssyklus.

Konsekvenser for økonomi

Ingen kjente.

Konsekvenser for organisasjon, ansatte, HMS og likestilling

Ingen kjente.

Konsekvenser for miljø

Vilkårsrevisjon med nye vilkår vil kunne rette opp noe av skader og ulemper som følge av reguleringen.

Konsekvenser for barn og unge, folkehelse, og universell utforming

Endrede vilkår vil blant annet kunne gi større friluftsopplevelser i form av bedre forhold for, og økte bestander av arter som fisk.

Kommunedirektøren i Gjemnes

Inge Falstad

04.02.2025

Vedlegg

NVE - Oppfølging av krav om vilkårsrevisjon for Istadvassdraget, Istad kraft, i Molde og Gjemnes kommune, Møre og Romsdal fylke

Rundtuva og Trollvatnet Utmarkslag - Gjennomgang og revisjon av konsesjonsvilkårene for Istad-vassdraget

Gjemnes kommune - Vedrørende krav om revisjon og konsesjonsvilkår for Istadvassdraget.

Kommentarer fra Gjemnes kommune

Istad Kraft AS - Kommentarer til krav om revisjon av konsesjonsvilkår for Istadvassdraget

Naturvernforbundet i Molde - Krav om revisjon av vassdragskonsesjonene til Istadvassdraget i kommunene Molde og Gjemnes

Høringsuttale Gjemnes kommune - minstevassføring i Toåa i Drivavassdraget mfl

Vedtak til høringsuttale - minstevassføring i Toåa i Drivavassdraget mfl.